

VLASTIMIL HAVLÍK A KOL.

Volby do Poslanecké sněmovny 2013

International Institute of Political Science
of Masaryk University

Mezinárodní politologický
ústav Masarykovy
univerzity

muni
PRESS

MASARYKOVA UNIVERZITA
FAKULTA SOCIÁLNÍCH STUDIÍ
MEZINÁRODNÍ POLITOLOGICKÝ ÚSTAV

—

EDIČNÍ ŘADA MONOGRAFIE
SVAZEK Č. 57

muni
PRESS

VOLBY DO POSLANECKÉ SNĚMOVNY 2013

VLASTIMIL HAVLÍK A KOL.

Masarykova univerzita
Fakulta sociálních studií
Mezinárodní politologický ústav
Brno 2014

Konrad
Adenauer
Stiftung

Publikace vychází s finanční podporou
Konrad-Adenauer-Stiftung, zastoupení v Praze

Vědecká redakce Masarykovy univerzity:

prof. PhDr. Ladislav Rabušic, CSc.
Mgr. Iva Zlatušková
Ing. Radmila Droběnová, Ph.D.
Mgr. Michaela Hanousková
doc. Mgr. Jana Horáková, Ph.D.
doc. JUDr. Josef Kotásek, Ph.D.
Mgr. et Mgr. Oldřich Krpec, Ph.D.
prof. PhDr. Petr Macek, CSc.
PhDr. Alena Mizerová
doc. Ing. Petr Pirožek, Ph.D.
doc. RNDr. Lubomír Popelínský, Ph.D.
Mgr. David Povolný
Mgr. Kateřina Sedláčková, Ph.D.
prof. RNDr. David Trunec, CSc.
prof. MUDr. Anna Vašků, CSc.
prof. PhDr. Marie Vítková, CSc.
doc. Mgr. Martin Zvonař, Ph.D.

Recenzent: PhDr. Miloš Brunclík, Ph.D.

© 2014 Masarykova univerzita

© 2014 Vlastimil Havlík a kol.

ISBN 978-80-210-7147-6 (brožovaná vazba)

ISBN 978-80-210-7794-2 (online : pdf)

OBSAH

Seznam tabulek, grafů, obrázků, map a příloh	11
Seznam použitých zkratk.....	19
1 ÚVOD.....	21
OTTO EIBL	
2 ANALÝZA VOLEBNÍCH PROGRAMŮ.....	23
2.1 Úvod	23
2.2 Metody analýzy	24
2.3 Představení programů voličům	26
2.4 Rozsah a proporcionální zastoupení témat v programech	28
2.5 Bojovaly strany o pozice, či kompetence?.....	30
2.6 O čem se v programech mluvilo nejčastěji?	37
2.7 Konkrétní nabídka politických stran před volbami 2013	42
2.8 Vybraná ekonomická témata v programech politických stran	42
2.8.1 Míra zdanění.....	43
2.8.2 Sociální dimenze programů politických stran	45
2.8.3 Sociální dávky a nezaměstnanost.....	46
2.8.4 Zdravotnictví	46
2.8.5 Školství	47
2.8.6 Sport a kultura	48
2.8.7 Další prvky programů jednotlivých stran.....	50
2.9 Namísto závěru.....	51
MILOŠ GREGOR, ALENA MACKOVÁ	
3 PŘEDVOLEBNÍ KAMPANĚ 2013: PROHLoubENÍ TRENDŮ, NEBO NÁSTUP NOVÝCH?.....	55
3.1 Co kampaním předcházelo.....	56
3.2 Témata a negativita kampaní	59

3.3 Outdoorová reklama.....	61
3.4 Kontaktní kampaň	63
3.5 Internet a on-line sociální sítě.....	65
3.5.1 Web a mikrostránky	65
3.5.2 On-line sociální sítě.....	66
3.5.3 Aplikace.....	68
3.6 Kreativita a další nevšední prvky v kampaních	68
3.7 Shrnutí.....	70

ALENA MACKOVÁ, LENKA HRBKOVÁ

4 MÉDIA A VOLBY	73
4.1 Změny na mediálním trhu před volbami	75
4.2 Psaná zpravodajská média před volbami	78
4.2.1 Média o stranách.....	79
4.2.2 Na co se mediální zprávy zaměřovaly?.....	83
4.3 Předvolební televizní vysílání a rozhlas	86
4.4 Nová média	88
4.5 Závěr	90

ROMAN CHYTILEK, TOMÁŠ MACEČEK

5 PRŮZKUMY VEŘEJNÉHO MÍNĚNÍ	93
5.1 Úvod	93
5.2 Kvalita výzkumných procedur	94
5.2.1 Dohoda pod patronací konsorcia SIMAR – „pasport výzkumu veřejného mínění“	94
5.2.2 Volební průzkumy celostátních preferencí prováděné jednotlivými agenturami a jejich kvalita	95
5.2.3 Průzkumy krajských preferencí a diskuse o „Volebním potenciálu“	104
5.2.4 Jednostranně politické využívání průzkumů	108
5.3 Volební průzkumy jako žitá zkušenost	110
5.3.1 Jak média reportovala o průzkumech	110
5.3.2 Reflexe průzkumů ve veřejném prostoru.....	112
5.4 Závěr.....	113

PETER SPÁČ

6 KANDIDÁTNÍ LISTINY	115
6.1 Úvod	115
6.2 Počty nominovaných a členství ve stranách	117
6.3 Věk a pohlaví kandidátů	122
6.4 Vzdělání a povolání kandidátů	128
6.5 Teritoriální složení listin	132
6.6 Závěr	138

VLASTIMIL HAVLÍK

7 VÝSLEDKY VOLEB	141
7.1 Úvod	141
7.2 Všeobecné výsledky voleb	141
7.3 Výsledky jednotlivých politických stran	144
7.4 Kvantitativní proměny systému politických stran	152
7.5 Závěr	159

MICHAL NOVÝ

8 VOLEBNÍ ÚČAST V PŘEDČASNÝCH VOLBÁCH	161
8.1 Úvod	161
8.2 Volební účast v novodobé české historii	162
8.3 Variabilita ve volební účasti na různých úrovních agregace	164
8.4 Záleží na velikosti obce?	170
8.5 Shlukování okresů podle většího počtu kritérií	172
8.6 Determinanty volební účasti na individuální úrovni	178
8.7 Shrnutí	183

KAMIL GREGOR

9 PŘESUNY HLASŮ	189
9.1 Úvod	189
9.2 Použitá data	191
9.3 Bayesovský hierarchický model ekologické inference	193
9.4 Srovnání výsledků modelů s předvolebním průzkumem	198
9.5 Struktura voličských přesunů	206
9.6 Shrnutí	214

MICHAL PINK, PETR VODA

10 VOLBY DO POSLANECKÉ SNĚMOVNY 2013

A VOLEBNÍ GEOGRAFIE	215
10.1 Úvod	215
10.2 Volební výsledky a jejich základní vlastnosti	217
10.3 Česká strana sociálně demokratická	219
10.4 Křesťanská a demokratická unie – Československá strana lidová	221
10.5 Komunistická strana Čech a Moravy	223
10.6 Občanská demokratická strana	226
10.7 TOP 09 s podporou Starostů	227
10.8 ANO	229
10.9 Úsvit	231
10.10 Možná podoba vysvětlení podmíněnosti volební podpory	233
10.11 Závěr	236

EVA KNEBLOVÁ

11 VYUŽÍVÁNÍ PREFERENČNÍCH HLASŮ	239
11.1 Míra využívání preferenčních hlasů	240
11.1.1 Parlamentní vs. neparlamentní strany a preferenční hlasy	243
11.2 Podíly získaných preferenčních hlasů – úvodní přehled	244
11.3 Nejúspěšnější kandidáti z hlediska zisku preferenčních hlasů.....	246
11.4 Zvolení poslanci a zisk preferenčních hlasů	247
11.5 Poslanci zvolení díky preferenčnímu hlasování.....	248
11.6 Lídři volebních krajů	252
11.7 Využívání preferenčních hlasů dle stranické příslušnosti	253
11.8 Obměna politické reprezentace?	255
11.9 Závěr	257

PETR VODA

12 EFEKT KANDIDÁTA VE VOLBÁCH

DO POSLANECKÉ SNĚMOVNY V ROCE 2013	259
12.1 Úvod	259
12.2 Vysvětlení příčin úspěšnosti jednotlivých kandidátů	260
12.2.1 Pořadí na kandidátce	264

12.2.2 Obhajoba mandátu	265
12.2.3 Povolání.....	266
12.2.4 Vzdělání kandidátů.....	268
12.2.5 Stranická příslušnost.....	269
12.2.6 Pohlaví kandidátů	270
12.2.7 Věk	270
12.2.8 Bydliště	271
12.2.9 Rekonstrukce státu.....	272
12.3 Analýza efektu kandidáta.....	273
12.4 Závěr	280

JAKUB ŠEDO

13 MOŽNOSTI VOLEBNÍHO INŽENÝRSTVÍ V ČR

V KONTEXTU VOLEB 2013	283
-----------------------------	-----

13.1 Volební systém pro volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky a pokračování úvah o jeho změně.....	286
13.2 Modelování výsledků voleb	295
13.2.1 Změna přepočtu hlasů na mandáty.....	295
13.2.2 Změna velikosti volebního obvodu	297
13.2.3 Existence a výše klauzule	301
13.2.4 Počet úrovní distribuce	302
13.2.5 „Historické“ modelování.....	303
13.2.6 Voliči v zahraničí.....	305
13.2.7 Spojenectví ve volbách	307
13.2.8 Volební účast.....	308
13.2.9 Efekt reforem iniciativ z volebního období 2010–2013	309
13.3 Závěr	312

Použité zdroje	315
----------------------	-----

Summary	333
---------------	-----

Autoři	342
--------------	-----

Jmenný rejstřík.....	345
----------------------	-----

SEZNAM TABULEK, GRAFŮ, OBRÁZKŮ, MAP A PŘÍLOH

Tabulka 2.1: Počet zakódovaných jednotek	28
Tabulka 2.2: Zastoupení tematických oblastí v programech analyzovaných stran (sloupcová procenta)	29
Tabulka 2.3: Vzájemná blízkost jednotlivých stran podle otázek a témat zařazených do volební kalkulačky sdružení KohoVolit.eu	37
Graf 2.1: Proporcionální zastoupení témat	29
Graf 2.2: Podíl valenčních a pozičních výroků bez ohledu na téma.....	31
Graf 2.3: Poměr valenčních a pozičních výroků v programu ANO	32
Graf 2.4: Poměr valenčních a pozičních výroků v programu ČSSD.....	32
Graf 2.5: Poměr valenčních a pozičních výroků v programu KDU-ČSL.....	33
Graf 2.6: Poměr valenčních a pozičních výroků v programu KSČM	33
Graf 2.7: Poměr valenčních a pozičních výroků v programu ODS	34
Graf 2.8: Poměr valenčních a pozičních výroků v programu SZ	34
Graf 2.9: Poměr valenčních a pozičních výroků v programu TOP 09	35
Graf 2.10: Poměr valenčních a pozičních výroků v programu Úsvitu	35
Obrázek 2.1: Wordcloud vytvořený z programu ANO.....	39
Obrázek 2.2: Wordcloud vytvořený z programu ČSSD.....	39
Obrázek 2.3: Wordcloud vytvořený z programu KDU-ČSL.....	40
Obrázek 2.4: Wordcloud vytvořený z programu KSČM	40
Obrázek 2.5: Wordcloud vytvořený z programu ODS.....	40
Obrázek 2.6: Wordcloud vytvořený z programu SZ	41
Obrázek 2.7: Wordcloud vytvořený z programu TOP 09	41
Obrázek 2.8: Wordcloud vytvořený z programu hnutí Úsvit	41
Graf 4.1: Vývoj počtu článků před volbami	79
Graf 4.2: Četnost zmínek o jednotlivých stranách a jejich lídrech	80
Graf 4.3: Vývoj počtu zmínek o vybraných stranách v médiích	81
Graf 4.4: Vyznění článků o sledovaných stranách.....	82
Graf 4.5: Zaměření zpráv na program, aktuální dění a kampaň v jednotlivých médiích	84
Graf 4.6: Zastoupení programových témat v předvolebních médiích.....	85

Tabulka 5.1: Komponenty pasportu výzkumu veřejného mínění.....	95
Tabulka 5.2: Obecné charakteristiky celostátních průzkumů veřejného mínění prováděných před volbami 2013	103
Tabulka 5.3: Vybrané charakteristiky související s pasportem a jejich zveřejňování v tiskových zprávách agentur	104
Tabulka 5.4: Průzkumy agentury SANEP zveřejněné 21. 10. 2013.....	109
Tabulka 5.5: Titulky v hlavních tištěných médiích uvádějící nové celostátní průzkumy veřejného mínění	110
Tabulka 5. 6: Seriál výsledků celostátních průzkumů typu volební model, 1. 9. – 21. 10.	111
Obrazky 5.1, 5.2 a 5.3: Srovnání prezentace statistiky Volební potenciál pro Kraj Vysočina a celostátního volebního jádra a volebního potenciálu v červnu a červenci 2013. ČT (5.1), SANEP (5.2) a Median (5.3)	106
Tabulky 6.1 a 6.2: Počet kandidátů nominovaných do voleb za politické strany.....	119
Tabulka 6.3: Počet a podíl kandidátů podle stranické příslušnosti	120
Tabulka 6.4: Kandidáti stran podle věku	123
Tabulka 6.5: Průměrný věk kandidátů podle stran	124
Tabulka 6.6: Kandidáti podle pohlaví.....	125
Tabulka 6.7: Podíl žen ve vymezených částech kandidátních listin.....	126
Tabulka 6.8: Rozdělení kandidátů podle vzdělání.....	129
Tabulka 6.9: Kandidáti podle povolání.....	131
Tabulky 6.10 a 6.11: Index ukončení rotace stran ve volbách 2013	135
Tabulka 6.12: Penetrace okresů na předních místech listin	137
Graf 6.1: Podíl mužů a žen v první skupině kandidátních listin.....	127
Tabulka 7.1: Základní přehled výsledků voleb do Poslanecké sněmovny v letech 1990–2013	142
Tabulka 7.2: Volební výsledky parlamentních a neparlamentních stran (1990–2013)	143
Tabulka 7.3: Výsledky voleb – zisky politických stran, které překročily volební klauzuli.....	145
Tabulka 7.4: Výsledky voleb v letech 2010–2013.....	145
Tabulka 7.5: Výsledky voleb v letech 2010–2013 – rozdělení mandátů mezi politické strany, které překročily volební klauzuli.....	146

Tabulka 7.6: Vítězové ve volebních obvodech (2002–2013)	147
Tabulka 7.7: Výsledky voleb 2010–2013 ve volebních obvodech	148
Tabulka 7.8: Výsledky politických stran v obcích dle volební účasti	151
Tabulka 7.9: Výsledky politických stran v obcích dle počtu obyvatel	151
Graf 7.1: Podíl hlasů pro politické strany, které obhajovaly parlamentní zastoupení	144
Graf 7.2: Vývoj volatility a podpory ryze nových politických stran (1992–2013)	155
Graf 7.3: Vývoj efektivního počtu politických stran (1990–2013)	157
Graf 7.4: Podíl hlasů čtyř největších politických stran (1990–2013)	158
Graf 7.5: Podíl mandátů čtyř největších politických stran v Poslanecké sněmovně (1990–2013)	158
Tabulka 8.1: Volební účast v krajích	165
Tabulka 8.2: Základní statistiky volební účasti na různých úrovních agregace	167
Tabulka 8.3: Deskriptivní statistiky kritérií	174
Tabulka 8.4: Výstupy analýzy kontingenčních tabulek	179
Tabulka 8.5: Hlavní důvody volební neúčasti	182
Graf 8.1: Volební účast v různých typech voleb	163
Graf 8.2: Volební účast podle velikosti obce	171
Graf 8.3: Charakteristiky shluků	176
Obrázek 8.1: Volební účast v okresech	169
Obrázek 8.2: Výstupy shlukové analýzy	175
Příloha A: Dendrogram	185
Příloha B: Vnitroshlukové průměry z-skóru volební účasti	184
Příloha C: Individuální proměnné zahrnuté do analýzy	186
Příloha D: Binární logistická regrese	187
Tabulka 9.1: Obecný tvar kontingenční tabulky voličských přesunů mezi dvojími po sobě následujícími volbami	197
Tabulka 9.2: Rozhodování ve sněmovních volbách v roce 2010	199
Tabulka 9.3: Rozhodování v prezidentských volbách v roce 2013	199
Tabulka 9.4: Voličské přesuny mezi sněmovními volbami v letech 2010 a 2013 podle průzkumu agentury STEM/MARK a Median	201
Tabulka 9.5: Voličské přesuny mezi sněmovními volbami v letech 2010 a 2013 podle modelu ekologické inference	201

Tabulka 9.6: Rozdíly mezi voličskými přesuny mezi sněmovními volbami v letech 2010 a 2013 podle volebního průzkumu a modelu	202
Tabulka 9.7: Indexy podobnosti voličských přesunů podle bayesovských modelů ekologické inference a dotazníkových průzkumů	204
Tabulka 9.8: Voličské přesuny mezi sněmovními volbami v roce 2013 a druhým kolem prezidentských voleb v roce 2013 podle průzkumu agentury STEM/MARK a Median	204
Tabulka 9.9: Voličské přesuny mezi sněmovními volbami v roce 2013 a druhým kolem prezidentských voleb v roce 2013 podle modelu ekologické inference	205
Tabulka 9.10: Rozdíly mezi voličskými přesuny mezi sněmovními volbami v roce 2013 a druhým kolem prezidentských voleb v roce 2013 podle průzkumu a modelu	205
Tabulka 9.11: Voličské přesuny mezi sněmovními volbami v letech 2010 a 2013 podle modelu ekologické inference (sloupcová procenta)	206
Tabulka 9.12: Voličské přesuny mezi sněmovními volbami v letech 2010 a 2013 podle modelu ekologické inference (řádková procenta)	207
Tabulka 9.13: Voličské přesuny mezi prvním kolem prezidentských voleb a sněmovními volbami v roce 2013 podle modelu ekologické inference (celkem)	210
Tabulka 9.14: Voličské přesuny mezi prvním kolem prezidentských voleb a sněmovními volbami v roce 2013 podle modelu ekologické inference (sloupcová procenta)	210
Tabulka 9.15: Voličské přesuny mezi prvním kolem prezidentských voleb a sněmovními volbami v roce 2013 podle modelu ekologické inference (řádková procenta)	211
Graf 9.1: Voličské přesuny mezi sněmovními volbami v letech 2010 a 2013 vážených podíly hlasů pro strany v roce 2010 I.	208
Graf 9.2: Voličské přesuny mezi sněmovními volbami v letech 2010 a 2013 vážených podíly hlasů pro strany v roce 2013 II.	208
Graf 9.3: Voličské přesuny mezi prvním kolem prezidentských voleb a sněmovními volbami v roce 2013 vážených podíly hlasů pro strany I.	212

Graf 9.4: Voličské přesuny mezi prvním kolem prezidentských voleb a sněmovními volbami v roce 2013 vážených podíly hlasů pro kandidáty II.	213
Tabulka 10.1: Variabilita volebních výsledků na úrovni okresů	218
Tabulka 10.2: Základní vzájemné souvislosti volební podpory	219
Tabulka 10.3: Souvislosti volební podpory ČSSD – sněmovní volby	219
Tabulka 10.4: Souvislosti volební podpory ČSSD – prezidentské volby	220
Tabulka 10.5: Souvislosti volební podpory KDU-ČSL – sněmovní volby	222
Tabulka 10.6: Souvislosti volební podpory KDU-ČSL – prezidentské volby	222
Tabulka 10.7: Souvislosti volební podpory KSČM – sněmovní volby	224
Tabulka 10.8: Souvislosti volební podpory KSČM – prezidentské volby	224
Tabulka 10.9: Souvislosti volební podpory ODS – sněmovní volby	226
Tabulka 10.10: Souvislosti volební podpory ODS – prezidentské volby	226
Tabulka 10.11: Souvislosti volební podpory TOP 09 – sněmovní volby	228
Tabulka 10.12: Souvislosti volební podpory TOP 09 – prezidentské volby	228
Tabulka 10.13: Souvislosti volební podpory ANO – sněmovní volby	230
Tabulka 10.14: Souvislosti volební podpory ANO – prezidentské volby	230
Tabulka 10.15: Souvislosti volební podpory Úsvitu – sněmovní volby	232
Tabulka 10.16: Souvislosti volební podpory Úsvitu – prezidentské volby	232
Tabulka 10.17: Podmíněnost volební podpory 2013	234
Mapa 10.1: Území volební podpory ČSSD v letech 2010 a 2013	220
Mapa 10.2: Území volební podpory KDU-ČSL v letech 2010 a 2013	223

Mapa 10.3: Území volební podpory KSČM v letech 2010 a 2013	225
Mapa 10.4: Území volební podpory ODS v letech 2010 a 2013	227
Mapa 10.5: Území volební podpory TOP 09 v letech 2010 a 2013	229
Mapa 10.6: Území volební podpory ANO v roce 2013	231
Mapa 10.7: Území volební podpory Úsvitu v roce 2013	232
Tabulka 11.1: Podíl preferenčních hlasů na maximálním možném získaném počtu preferencí.....	241
Tabulka 11.2: Míra využívání preferenčních hlasů u parlamentních a neparlamentních stran.....	243
Tabulka 11.3: Průměrný podíl preferenčních hlasů získaných jednotlivými kandidáty dle velikosti volebních obvodů	244
Tabulka 11.4: Průměrný podíl obdržených preferenčních hlasů podle toho, zda kandidáti (ne)získali mandát	244
Tabulka 11.5: Percentuální výše preferenčních hlasů v závislosti na pořadovém čísle	245
Tabulka 11.6: Dvacet nejúspěšnějších kandidátů podle zisku preferenčních hlasů – všech sedm sledovaných subjektů	246
Tabulka 11.7: Zvolení poslanci podle % získaných preferenčních hlasů.....	248
Tabulka 11.8: Počet poslanců zvolených díky preferenčním hlasům podle kraje a navrhuující strany	249
Tabulka 11.9: Kandidáti, kteří získali mandát díky preferenčním hlasům.....	250
Tabulka 11.10: Lídři volebních krajů a efekt preferenčních hlasů na zisk mandátu	252
Tabulka 11.11: Průměrný percentuální zisk preferenčních hlasů podle toho, zda lídr získal mandát8.....	253
Tabulka 11.12: Průměrné preferenční hlasy pro kandidáty podle stranické příslušnosti	255
Tabulka 11.13: Obhajující poslanci podle toho, zda (ne)byli na volitelných místech a zda (ne)získali mandát	256
Graf 11.1: Míra využití preferenčních hlasů v letech 2002–2013 dle navrhuující strany	242
Graf 11.2: Počet mandátů získaných díky preferenčním hlasům ve volbách 2002–2013 dle navrhuující strany	251

Tabulka 12.1: Průměrné standardizované a nestandardizované % preferenčních hlasů dle délky kandidátní listiny v poslaneckých volbách 2013.....	261
Tabulka 12.2: Průměrné % preferenčních hlasů podle obhajoby v krajských volbách 2012.....	266
Tabulka 12.3: Průměrné % preferenčních hlasů dle povolání v poslaneckých volbách 2013.....	267
Tabulka 12.4: Průměrné % preferenčních hlasů podle vzdělání v poslaneckých volbách 2013.....	268
Tabulka 12.5: Průměrné % preferenčních hlasů dle stranické příslušnosti v poslaneckých volbách 2013	269
Tabulka 12.6: Průměrné % preferenčních hlasů dle pohlaví v poslaneckých volbách 2013.....	270
Tabulka 12.7: Průměrné % preferenčních hlasů dle věku v poslaneckých volbách 2013.....	271
Tabulka 12.8: Průměrné % preferenčních hlasů dle typu místa bydliště kandidáta v poslaneckých volbách 2013.....	272
Tabulka 12.9: Průměrné % preferenčních hlasů dle aktivity v rámci iniciativy Rekonstrukce státu v poslaneckých volbách 2013	273
Tabulka 12.10: Výsledky regresní analýzy pro kandidáty všech stran	276
Tabulka 12.11: Efekt pořadového čísla (za kontroly vlivu obhajoby, Rekonstrukce státu, strany, stranické příslušnosti, pohlaví, věku, bydliště, povolání a vzdělání)	277
Tabulka 12.12: Výsledky regresní analýzy dle kandidujících stran.....	279
Graf 12.1: Zisk preferenčních hlasů na kandidáta dle pořadového čísla a strany.....	265
Tabulka 13.1: Index reprezentace ve volbách 2002–2013	293
Tabulka 13.2: „Ideální“ proporcionalita výstupů voleb v roce 2013	294
Tabulka 13.3: Modelový výpočet počtu mandátů přidělených stranám na základě výsledků voleb do PSP ČR v roce 2013 dle různých kvót	296
Tabulka 13.4: Modelový výpočet počtu mandátů přidělených stranám na základě výsledků voleb do PSP ČR v roce 2013 dle různých dělitelů.....	296
Tabulka 13.5: Modelový výpočet počtu mandátů přidělených stranám na základě výsledků voleb do PSP ČR v roce 2013 při různé velikosti volebních obvodů	300

Tabulka 13.6: Modelový výpočet počtu mandátů přidělených stranám na základě výsledků voleb do PSP ČR v roce 2013 při jiném nastavení klauzule	301
Tabulka 13.7: Modelový výpočet počtu mandátů přidělených stranám na základě výsledků voleb do PSP ČR v roce 2013 při existenci dvou skrutinií	302
Tabulka 13.8: Modelový výpočet počtu mandátů přidělených stranám na základě výsledků voleb do PSP ČR v roce 2013 při „historických“ volebních systémech	303
Tabulka 13.9: Modelový výpočet počtu mandátů přidělených stranám na základě výsledků voleb do PSP ČR v roce 2013 dle návrhů projednávaných Topolánkovou vládou	304
Tabulka 13.10: Modelový výpočet počtu mandátů přidělených stranám na základě výsledků voleb do PSP ČR při zařazení voličů ze zahraničí do jiného volebního obvodu ²⁸	306
Tabulka 13.11: Modelový výpočet počtu mandátů přidělených stranám na základě výsledků voleb do PSP ČR při koaliční spolupráci TOP 09 a ODS	308
Tabulka 13.12: Modelový výpočet počtu mandátů přidělených stranám při jiném způsobu stanovení počtu krajských mandátů	309
Příloha: Shrnutí provedených výpočtů	313

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

ANO	ANO 2011
ČPS	Česká pirátská strana
ČRo	Český rozhlas
ČSSD	Česká strana sociálnědemokratická
ČSÚ	Český statistický úřad
ČT	Česká televize
DSSS	Dělnická strana sociální spravedlnosti
EU	Evropská unie
HV	Hlavu vzhůru
KDU-ČSL	Křesťanská a demokratická unie – Československá strana lidová
KSČM	Komunistická strana Čech a Moravy
ODS	Občanská demokratická strana
PHZ	Politické hnutí změna
PSP ČR	Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky
SOÚ AV	Sociologický ústav akademie věd
SPOZ	Stran práv občanů – Zemanovci
SSČR	Strana soukromníků České republiky
SSO	Strana svobodných občanů
STAN	Starostové a nezávislí
SUV-SZR	Suverenita – Strana zdravého rozumu
SZ	Strana zelených
Úsvit	Úsvit přímé demokracie Tomio Okamury
VV	Věci veřejné

1 ÚVOD

Volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky v roce 2013 byly překvapivé jak termínem svého konání, tak svými výsledky. Po volbách v roce 1998 se jednalo o druhé předčasné volby. Konaly se více než půl roku před řádným termínem jako důsledek politické krize následující po pádu vlády Petra Nečase, disponující bezprostředně po volbách v roce 2010 nejvýraznější parlamentní podporou od vzniku samostatné České republiky. Ve srovnání s volbami v roce 1998 byla cesta k jejich uskutečnění o poznání komplikovanější a vyústila v historicky první „aktivaci“ čl. 35, odst. 2 Ústavy, který v důsledku novelizace z roku 2009 umožňuje seberozeptění Poslanecké sněmovny.

Specifická nebyla jen cesta k volbám, ale i jejich výsledek s nejvíce fragmentovanou Poslaneckou sněmovnou od roku 1996, svým složením velmi vzdálenou období jasné převahy České strany sociálně demokratické (ČSSD) a Občanské demokratické strany (ODS), po takřka dvě desetiletí dvou hlavních pólů českého systému politických stran. Volby přinesly sněmovní návrat Křesťanské a demokratické unie – Československé strany lidové (KDU-ČSL), ale především bezprecedentní vzestup nových politických hnutí, alternativy nejen k etablovaným politickým stranám, ale také k fungování politického systému. ANO 2011 dokonce obsadilo druhou příčku za sociální demokracií. Místo mnohými očekávané a v průběhu volebního období výzkumy veřejného mínění naznačované vlády založené na spolupráci sociální demokracie a Komunistické strany Čech a Moravy (KSČM) vznikl po volbách ideově pestrý kabinet ČSSD, ANO 2011 a KDU-ČSL vedený Bohuslavem Sobotkou.

Cílem předkládané monografie je přinést pokud možno komplexní analýzu sněmovních voleb v roce 2013. V úvodní kapitole Otto Eibl analyzuje a komparuje volební programy. Obsah kampaní představují Miloš Gregor a Alena Macková, která se dále ve spoluautorství s Lenkou Hrbkovou zabývá rolí a využíváním médií v průběhu volební kampaně. Rostoucí význam výzkumů veřejného mínění, jež jim připisují jak voliči, tak politické strany, je jedním z důvodů začlenění kapitoly Romana Chytilka a Tomáše Macečka věnované především kvalitě prováděných průzkumů a jejich prezentaci. Peter Spáč se zaměřuje na

charakteristické rysy a rozdíly mezi kandidátními listinami jednotlivých politických stran. Kapitola Vlastimila Havlíka věnovaná přehledu volebních výsledků je dále rozvedena textem Michala Nového, který analyzuje volební účast, a kapitolou Kamila Gregora, jenž pomocí metody ekologické inferencí rozebírá problematiku přesunů voličů. Územnímu rozložení volební podpory je věnována kapitola Michala Pinka a Petra Vody. Osobnostním rozměrem hlasování se zabývají dva texty: Eva Knebllová zkoumá využití preferenčního hlasování a Petr Voda se soustřeďuje na efekt kandidáta. Poslední kapitola, jejímž autorem je Jakub Šedo, reaguje na trvající diskuse o (ne)potřebnosti volební reformy a nabízí přehled simulací výsledků voleb za použití odlišných volebních systémů.

Při tvorbě jednotlivých kapitol/studií bylo nutné vyrovnat se jak s teoreticko-metodologickou pestrostí (vzhledem k rozličnosti zkoumaných témat byla nutností), tak s vymezením výzkumného pole především v podobě definice politických stran zahrnutých do analýzy. Tematická pestrost, byť jednoznačně rámovaná sněmovními volbami v roce 2013, vedla k příklonu k „liberálnějšímu“ pojetí výběru zkoumaných stran, odůvodněnému specifickým kontextem každé z kapitol. Věříme, že tato praxe přináší ucelenější a hodnotnější pohled na sněmovní volby, než by tomu bylo v případě za každou cenu sjednocovaného kritéria. Nechť čtenář posoudí, zda toto rozhodnutí přispělo ke kvalitě monografie.

Kniha by nemohla vzniknout bez projektu specifického výzkumu „Volby, politické strany a prosazování zájmů II.“ (MUNI/a/0846/2013). Kvalitu rukopisu pomohly zvýšit komentáře recenzenta PhDr. Miloše Brunclíka, Ph.D., jemuž autoři tímto děkují. Za spolupráci při formální úpravě textu by autoři rádi poděkovali Janu Míčovi, jazykovým korektorům a pochopitelně nakladatelství Munipress. Zvláštní poděkování náleží Lucii Mořkovské za zajištění hladkého průběhu vydání knihy.

*Za autorský kolektiv
Vlastimil Havlík*

2 ANALÝZA VOLEBNÍCH PROGRAMŮ

OTTO EIBL

2.1 Úvod

Volební programy jsou nedílnou součástí předvolební stranické nabídky a nechybí samozřejmě ani v případě předčasných voleb, byť tato situace pro strany představuje nemalý problém. Už jen kvůli tomu, že se jim výrazně zkrátí čas na přípravu veškerých materiálů, které zamýšlejí použít ve volební kampani, a zejména na formulaci více či méně komplexních programových dokumentů.

V případě předčasných voleb v roce 2013 představování volebních programů probíhalo pozvolna, často následovalo až poté, co byla spuštěna samotná kampaň. Ukázalo se, že v tomto ohledu mohou mít o trochu snazší výchozí pozici strany, které již na politickém trhu nějaký čas působí a svůj program mohou odvíjet od svého minulého působení, resp. mohou čerpat ze svých „identit“. Ztížená situace panuje u nových hnutí, která se teprve formují a která nevznikají na základě přihlášení se k určitému (ve smyslu ideologického) politickému směru.

V obecné rovině je však třeba poukázat na fakt, že programy jednotlivých stran již dávno nepřinášejí zcela antagonistické pohledy na svět a že se v mnohém fakticky shodují (Eibl 2010; Kožušnicková 2011). To odráží skutečnost, že voliči podle všeho mají představu o tom, jak by stát měl – bez ohledu na ideologii – fungovat a jaké služby by měl poskytovat. V zásadě můžeme tuto představu verbalizovat jako efektivní, funkční, bezpečný a prosperující stát, který nabízí kvalitní nezkorumpovanou správu věcí veřejných a dostatečnou paletu sociálních služeb (Šíma 2012: 26–27). A jen velmi těžko bychom pak hledali stranu, která by ve svém programu měla body, jež by šly proti těmto předpokladům. Nabídky politických stran se tak do značné míry vzájemně přiblížily. Platí to zejména pro cíle, kterých je třeba dosáhnout, liší se pouze v prostředcích, které naplnění cílů mají napomoci, a v intenzitě, se kterou jednotlivá témata komunikují.